

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248495

กรณีศึกษาการเปลี่ยนแปลงการวิจัยขั้นพื้นฐานของนักวิจัยชาวไทยในยุคดิจิทัล

นางสาววิษุตา ฌิวคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยการศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์
ภาควิชาวิจัยการศึกษาศาสตรบัณฑิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

600254024

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248495

กรณีศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา

นางสาววิชญา ฝิวคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 0 8 3 4 0 0 4 2 7

A CASE STUDY OF LEARNING MANAGEMENT MODEL
BASED ON CONTEMPLATIVE EDUCATION
APPROACH IN HIGHER EDUCATION

Miss Wichaya Pewkam

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research
Department of Educational Research and Psychology
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2010
Copyright of Chulalongkorn University

วิชา วิชา: กรณีศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาใน
อุดมศึกษา. (A CASE STUDY OF LEARNING MANAGEMENT MODEL BASED ON
CONTEMPLATIVE EDUCATION APPROACH IN HIGHER EDUCATION) อ.ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.ศิริเดช สุชีวะ, 130 หน้า.

248495

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา และ
ศึกษาผลการเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา โดยใช้ระเบียบ
วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) ของสถาบันอุดมศึกษาได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา เก็บรวบรวมข้อมูล
โดยการศึกษาริบททั่วไปและหลักสูตรของกรณีศึกษา การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ
และไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์เอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสังเกตสภาพและบริบททั่วไปของกรณีศึกษา
แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการจำแนก
ชนิดข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และเปรียบเทียบข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษาตั้งอยู่บนปรัชญาพื้นฐานของกระบวนการ
เรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาคือ ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์และทัศนะแบบองค์รวม โดยมีจุดมุ่งหมายของกระบวนการจัดการเรียนรู้
ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายหลักสำคัญสองประการคือ ต้องการให้ผู้เรียนรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองและเกิดจิตสำนึก
ต่อส่วนรวม การจัดการกระบวนการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอาจถือได้ว่าไม่มีรูปแบบตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนไป
ตามเนื้อหาและกระบวนการที่หลากหลาย เป็นการสร้างเงื่อนไขให้ศักยภาพภายในที่มีอยู่แล้วสามารถพัฒนาขึ้นได้ เป็น
กระบวนการที่มุ่งสร้างเงื่อนไขให้เกิดการเติบโตขึ้นจากภายใน และเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในลักษณะกระบวนการ
ของการสืบค้นร่วม เป็นไปตามหลักการพื้นฐาน 7 ประการ หรือ "หลักจิตตปัญญา 7" หรือ 7C's อันประกอบด้วยการพิจารณาด้วย
ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) หลักความรักความเมตตา (Compassion) การเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connection) การเข้าเผชิญ
(Confrontation) หลักความต่อเนื่อง (Continuity) หลักความมุ่งมั่น (Commitment) และหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community)
บทบาทของผู้จัดการเรียนรู้และผู้เรียนบนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานั้น ถือเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นอย่าง
มาก ทั้งสองฝ่ายต่างต้องทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร แบ่งปันทั้งความรู้และเรียนรู้ร่วมกัน ครูผู้จัดการเรียนรู้นั้นเป็นผู้ที่คอยกระตุ้นให้
ผู้เรียนรู้เกิดการสะท้อนตนเอง สามารถเกิดความคิดตระหนักรู้ ส่วนผู้เรียนแสดงบทบาทเป็นทั้งผู้ฟังที่ดีและผู้พูดที่ดี โดยมีกรับฟัง
อย่างลึกซึ้งและพูดในสิ่งที่ถูกใคร่ครวญมาก่อน การวัดและประเมินผลโดยการใช้กระบวนการทัศนแบบบูรณาการหรือใช้กระบวนการ
ร่วมกัน ประกอบด้วยการประเมินตนเอง (เรียกว่าบุคคลที่ 1 หรือทัศน์ 1) การประเมินโดยมีส่วนร่วมของเพื่อนร่วมชั้นเรียน (เรียกว่า
บุคคลที่ 2 หรือทัศน์ 2) และโดยผู้เชี่ยวชาญหรืออาจารย์ (เรียกว่าบุคคลที่ 3 หรือทัศน์ 3) จะอาศัยเครื่องมือในการวัด คือ การมีส่วนร่วม
การเขียนบันทึกการเดินทาง การทำโครงการย่อย และการทำโครงการ

2. ผลการเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ถึงความคิด ความรู้สึก และการกระทำต่างๆ ของตนเอง
ผู้เรียนทุกคนต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าตนเกิดการมีสติรู้ตัวและมีสติอยู่กับปัจจุบันขณะ ทำให้ผู้เรียนทำให้สามารถควบคุม
พฤติกรรมของตนได้ดีขึ้นทั้งทางวาจาและการกระทำ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเป็นรูปธรรม
ผู้วิจัยพบว่าสิ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติคือ การเข้าใจและยอมรับตนเอง การเข้าใจและ
การยอมรับผู้อื่น และการเข้าใจและการยอมรับความเป็นจริงตามธรรมชาติ

ภาควิชา..... วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา..... ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา..... ศึกษาศาสตร์..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลัก.....

ปีการศึกษา..... 2553.....

##5083400427: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS: COMTEMPLATIVE EDUCATION / TRANSFORMATIVE LEARNING / A CASE STUDY

WICHAYA PEWKAM: A CASE STUDY OF LEARNING MANAGEMENT MODEL BASED ON
CONTEMPLATIVE EDUCATION APPROACH IN HIGHER EDUCATION. THESIS ADVISOR:

ASSOC. PROF. SIRIDACH SUSHEVA, Ph.D., 130 pp.

248495

The purposes of this research were to study the learning management model based on contemplative education approach in higher education and to study transformative learning of learners from the learning management model based on contemplative education approach in higher education. Field research methodology: A case study in A Master of Arts Program in Contemplative Education and Transformative Learning, Mahidol University Saraya Campus. The data collection process consisted of participant and non-participant observations, formal interview and informal interview documentary analysis. The data was analyzed by the content analysis, reduction of data and data comparative.

The research results were as follows

1. Learning management model based on contemplative education approach in higher education is referred to the basic philosophy of learning process of contemplation approach, that is, the belief in humanity and holistic approach. The objective of learning management process consists of 2 major goals which are to enable the learner to develop basic change in oneself and good sense to the community. Learning management based on contemplation seems not to have any fixed model and can be altered to respond to content and process aimed to provide conditions for existing potential to be able to be developed. It is a process for developing conditions to grow from the inside and a learning process entertaining participation in the manner of co-researching in accordance with 7 basic principles or "7 Contemplative Principles" or 7C's consisting of Contemplation, Compassion, Connection, Confrontation, Continuity, Commitment and Community. With respect to the roles of learning administrator and learner under the approach of contemplative education, they possess significant influence to each other as either party will have to be a good advisor to the other party in sharing knowledge and in learning together. The instructor as a learning administrator will have to urge the learner to reflect oneself, to attain acknowledgement while the learner will play a role of good listener and speaker by really listening and speaking for what has been considered. Testing and evaluation by applying integral paradigm or cooperative paradigm will consist of self-evaluation (called 1st person or 1st paradigm), evaluation by other learners in the class (2nd person or 2nd paradigm) and by specialist or instructor (3rd person or 3rd paradigm). The tools for testing include participation, journal, mini project and projects.

2. The result of learning leading to the change in the learner will result from recognition of the idea, feeling and acts of oneself. The learners are in the agreement that they become conscious and are always aware of the present. They can better control their behavior both verbally and physically. This has led to concrete change in oneself and interaction with others. The researcher also synthesized things resulted from change in the learner and concluded that such change can be categorized in 3 dimensions including self- understanding and acceptance, understanding and acceptance in others and understanding and acceptance of natural truth.

Department..... Educational Research and Psychology..... Student's Signature *Wichaya Pewkam*
Field of Study..... Educational Research..... Advisor's Signature *Sj Sa*
Academic Year..... 2010.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เมตตาให้คำชี้แนะและให้ความกรุณาดูแลเอาใจใส่ เสียสละเวลาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณท่านด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อรองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ ประธานกรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน กรรมการภายนอกสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาในการตรวจสอบแก้ไข ให้คำแนะนำ และเสนอแนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร ผู้จุดประกายให้เกิดการเรียนรู้แนวคิดการจัดการศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อแผ่นดิน และให้ความเมตตาในการเสนอแนะแนวทางอันทรงคุณค่ายิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กอบแก้ว มโนมัยพิบูลย์ ที่เมตตาเปิดพื้นที่ในการเรียนรู้ด้วยความอบอุ่น คอยห่วงใย และช่วยเหลือ สนับสนุนให้งานวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี และคณาจารย์ภาควิชาวิจัยการศึกษาทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้อันมีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ นักศึกษาชาวจิตปัญญาทุกท่านที่ให้ความอบอุ่นตลอดระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตรยิ่ง และให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนทั้งกำลังกายใจ และปัญญา คอยเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูล จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ในภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อนิวัติและคุณแม่ประภาศรี ผิดคำ ผู้มีพระคุณที่คอยห่วงใย และคอยให้การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดจนสามารถทำให้ลูกมีวันนี้ได้ ขอขอบคุณสิบเอกสุริยะ มาลา เป็นผู้ร่วมวิจัยคนสำคัญที่คอยทุ่มเทกำลังกายกำลังใจ ไม่เคยทอดทิ้งเวลาที่ท้อแท้ คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณญาติพี่น้องทุกท่านที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา และงานวิจัยนี้ผู้วิจัยขออุทิศแด่คุณตาศรีลัษ โภชาวัง คุณตาผู้เป็นที่รักของหลาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 จิตตปัญญาศึกษา.....	9
ตอนที่ 2 การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.....	25
ตอนที่ 3 การศึกษาในอุดมศึกษา.....	31
ตอนที่ 4 การวิจัยรายกรณีศึกษา.....	34
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย.....	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
การเลือกกรณีศึกษา.....	52
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	52
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
ตอนที่ 1 บริบทของกรณีศึกษา.....	63
ตอนที่ 2 ผลการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในอุดมศึกษา.....	65
ตอนที่ 3 ผลการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการจัดการ เรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา.....	80
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	86
อภิปรายผลการวิจัย.....	89
ข้อเสนอแนะ.....	97
รายการอ้างอิง.....	100
ภาคผนวก.....	104
ภาคผนวก ก จดหมายขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำ วิทยานิพนธ์.....	105
ภาคผนวก ข หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษาและ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.....	107
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	124
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	130

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ตารางประเภทของการรายงานผลการวิจัยวิทยากรณี.....	48
3.1	แผนการศึกษาภาคสนามช่วงที่ 1	54
3.2	แผนการศึกษาภาคสนามช่วงที่ 2	56

สารบัญตาราง(ต่อ)

ภาคผนวก		หน้า
1	รายชื่ออาจารย์ประจำหลักสูตร.....	111
2	จำนวนนักศึกษาที่คาดว่าจะรับ.....	113
3	รายวิชาภาคการศึกษาที่ 1.....	117
4	รายวิชาภาคการศึกษาที่ 2.....	117

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ตารางประเภทของการรายงานผลการวิจัยรายการนี้.....	47
3.1	แผนการศึกษาภาคสนามช่วงที่ 1	54
3.2	แผนการศึกษาภาคสนามช่วงที่ 2	56
ผ 1	รายชื่ออาจารย์ประจำหลักสูตร.....	111
ผ 2	จำนวนนักศึกษาที่คาดว่าจะรับ.....	113
ผ 3	รายวิชาภาคการศึกษาที่ 1.....	117
ผ 4	รายวิชาภาคการศึกษาที่ 2.....	117

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แบบจำลองแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	16
2.2	กรอบการปฏิบัติสู่ชีวิตที่สมบูรณ์.....	19
2.3	วงจรการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	22
2.4	พระเจดีย์แห่งการศึกษา.....	23
2.5	การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน.....	29
2.6	ความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
2.7	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51
3.1	ขั้นตอนการศึกษาก่อนการลงภาคสนาม.....	53
4.1	หลักการสุนทรียสนทนา.....	61
5.1	กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.....	95
ผ 1	แผนการศึกษาและรายวิชาสาขาจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่ การเปลี่ยนแปลง.....	116